

УРОК № 39

Тема уроку: Єгипет

Мета: розкрити місце країни у світі та регіоні, визначити основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці, систему розселення, визначити особливості структури економіки країни, що розвивається, види діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країни: транспорт, туризм, видобування мінеральних ресурсів, сільське господарство, характерні риси просторової організації економіки, зовнішні економічні зв'язки, міжнародні зв'язки України з Єгиптом; розвивати уміння порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; виховувати почуття патріотизму, прилучати учнів до дослідницької роботи, формувати культуру спілкування.

Хід уроку

Офіційна назва – Арабська Республіка Єгипет

Склад території – 29 губернаторств (мухафаз)

Член міжнародних організацій – ООН, Ліга арабських держав (ЛАД)

Офіційна мова – арабська

Релігія – мусульманство (іслам)

Столиця - Каїр

Площа країни - 1001,5 тис. км²

Кількість населення (на 2017 р.) - 95,6 млн. чол.

Форма правління - змішана республіка

Адміністративний устрій - унітарна держава

Тип країни - країна, що розвивається, країна великого потенціалу

1. Місце країни у світі та регіоні

Єгипет – батьківщина однієї із найдавніших цивілізацій світу, країна, якою проходять важливі торговельні шляхи між багатою капіталом Європою та багатою ресурсами Азією. За розміром ВВП Єгипет – у третьому десятку країн світу, а за ВВП на душу населення – у другій сотні. Проте серед африканських країн Єгипет посідає помітне місце. За розміром ВВП він поступається лише нафтодобувній країні Нігерії. Збройні сили Єгипту є найбільшими в Африканському регіоні та одними з найбільших у світі. Не будучи членом НАТО, Єгипет залишається військовим і стратегічним партнером цієї військово-політичної організації.

Сучасний Єгипет – країна, що розвивається з індустріальним типом економіки. Місце Єгипту в міжнародному поділі праці визначають такі чинники економіки.

2. Економіко-географічне положення

Єгипет розташований у *Північній Африці*. Він має унікальне ЕГП, адже

лежить на межі двох материків та двох частин світу. Більша частина території Єгипту географічно розташована в Африці, менша (північно-східна) – на Синайському півострові в Азії. Країна на півночі омивається водами Середземного моря Атлантичного океану, на північному сході – Червоного моря Індійського океану.

Моря сполучені збудованим у другій половині XIX ст. Суецьким каналом, що скоротив морський шлях кораблів з Європи до країн Азії, Східної Африки та Австралії

на 8 тис. км. *Найбільшим морським портом в країні є Александрія*, що розташований на березі Середземного моря.

Єгипет межує з *трьома країнами*. З них дві – арабські країни Північної Африки, які належать до країн, що розвиваються та є союзниками Єгипту у Лізі арабських держав (ЛАД): *Лівією* – на заході, *Суданом* – на півдні. В своїй азійській частині на північному сході Єгипет має спільні кордони з високорозвинутою державою *Ізраїлем* та частиною *Палестинської автономії – Сектором Газа*.

3. Геополітичне положення

Єгипет є *політико-географічним мостом* між *Північною Африкою та Західною Азією*. Цим визначається його важлива геополітична роль як трансконтинентальної країни, яка ще з найдавніших часів була вкрай важливим осередком для народів Близького Сходу, Африки та Європи. Нині зовнішня політика Єгипту діє за принципом помірного нейтралітету. Столиця країни Каїр завжди лежав на перехресті регіональних торгових шляхів і культурних сплетінь протягом багатьох століть. Потужний інтелектуальний потенціал і значний вплив ісламу перетворили столицю Єгипту на центр соціального і культурного розвитку всього арабськомовного світу. У Каїрі розміщується штаб-квартира Ліги арабських держав. Генерального секретаря цієї організації традиційно обирають з числа єгипетських лідерів. Єгипет був першою мусульманською державою, що в 1979 р. встановила дипломатичні стосунки з Ізраїлем, надавши приклад встановлення політичного порozуміння в такому складному регіоні світу. Через це на вісім років було призупинено членство Єгипту в ЛАД.

4. Природно-ресурсний потенціал

Природні умови більшої частини країни складні для освоєння. Через *посушливий клімат* 95 % країни вкрито пустелями з *поодинокими оазисами*. Ці пустелі ще за часів Стародавнього Єгипту захищали королівства фараонів від західної загрози кочівників.

Рельєф країни переважно *рівнинний*. Більшу частину території Єгипту займають плато з висотами 300 – 1000 м.

Клімат Єгипту на північному узбережжі шириною 30 – 40 км субтропічний середземноморський з жарким сухим літом та м'якою дощовою зимою. Сезон дощів триває з жовтня по березень. Випадає близько 400 мм опадів на рік. Але на більшій частині території країни клімат тропічний континентальний з різкими добовими коливаннями температури: денні температури влітку сягають майже +50°C, а нічні опускаються до 0° ... +3°C. У зимові місяці температура повітря рідко опускається нижче від +20°C. Повітря дуже сухе, протягом року опадів вкрай мало: на південь від Каїру лише від 2 до 5 мм на рік, а в деяких районах бездощів'я триває роками. Сильні вітри спричиняють піщані й пилові бури по всій території країни.

У надрах Єгипту виявлений цілий ряд мінеральних ресурсів. Найбільше значення мають запаси *нафти і природного газу*. Серед країн Африки Єгипет посідає 5-те місце за запасами нафти та 3-те на покладами газу. В країні є придатні для відкритої розробки запаси залізних руд осадового та метаморфічного походження. Знайдено значні запаси марганцевих руд на Синайському півострові. Є родовища руд *урану, титану, міді, олова, золота, молібдену, ніобію, вольфраму*. В Аравійській пустелі в корі вивітрювання є алюмінієві руди – *нефелінові сіеніти*. З нерудних ресурсів Єгипет багатий на *фосфорити*, запаси яких є в кількох частинах країни й становлять 5,2 % від світових. Також є істотні запаси *кухонної солі та будівельних матеріалів: вапняків, глини, мергелю*. Всесвітньою популярністю користуються *асуанські граніти*.

Практично усі поверхневі водні ресурси пов'язані з Нілом. Рівень води в річці сильно коливається протягом року. На диво, під час літньої спеки Ніл виходить з берегів (пригадайте, з чим це пов'язано). Родючий мул дає змогу щороку збирати високі врожаї. У зимовий сезон Ніл міліє.

Багато територій Єгипту позбавлено ґрунтового покриву. На заході країни панують рухливі й мало закріплени піски та кам'яністі поверхні. Там, де випадає хоч невелика кількість опадів і зростає бідна рослинність, формуються скелетні ґрунти. Найбільш родючими є алювіальні ґрунти долини Нілу та болотно-лучні в його дельті. Природна рослинність цих територій витіснена антропогенною: посівами зернових культур, бавовнику, плантаціями фінікової пальми. В цілому культивована площа становить лише 2,6 % від загальної площи країни.

Ще з початку XIX ст. зрос інтерес до єгиптології. Основні пам'ятки єгипетської архітектури та історії зосереджено уздовж Нілу. Морські узбережжя з чудовими піщаними пляжами, теплим протягом року кліматом, мальовничими краєвидами, фантастичним підводним світом стали підґрунтам для розвитку оздоровчого туризму.

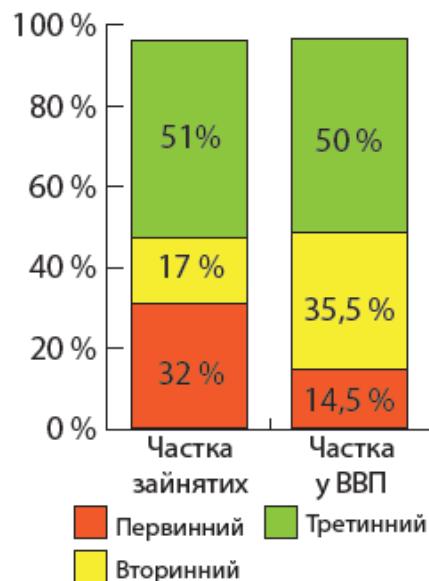
5. Працересурсний потенціал

Кількість населення Єгипту стабільно збільшується. Для країни характерний *II тип відтворення населення*. З середини 60-х рр. ХХ ст. в країні проводилася демографічна політика, спрямована на обмеження народжуваності.Хоча її показник зменшився в 1,5 раза, але її досі залишається дуже високим – 30,3 осіб/тис. Завдяки поліпшенню медичного обслуговування у 4 рази знизилася смертність. Нині її рівень є одним з найнижчих в Африці – 4,7 осіб/тис. Природний приріст – 25,6 осіб/тис. На одну жінку припадає 2,8 дитини. Населення Єгипту дуже молоде: його середній вік 23,8 року. Середня тривалість життя вища, ніж в інших африканських країнах: 73,7 року (2016 р.). Така

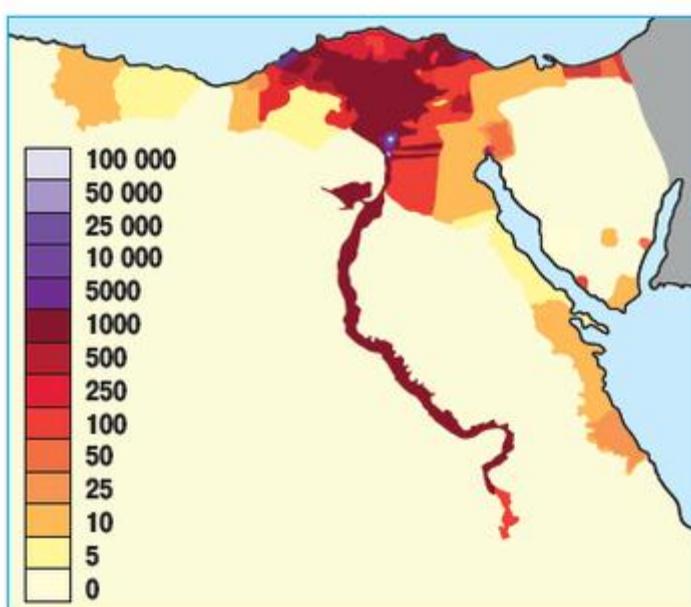
демографічна ситуація вплинула на вікову структуру населення Єгипту та забезпеченість трудовими ресурсами.

За межею бідності перебуває близько чверті населення країни. Через те для країни характерне негативне сальдо міграцій з незначним перевищеннем кількості емігрантів над іммігрантами. Частина людей працездатного віку виїжджає до високорозвинутих країн Європи, водночас у Єгипті перебуває кілька десятків тисяч політичних біженців з Палестини, Судану, Сирії, Сомалі.

Єгипет достатньо забезпечений трудовими ресурсами. Близько половини економічно активного населення зайнято у сфері послуг. Цей показник постійно зростає. Водночас значна частка працює в первинному секторі економіки: аграрному, лісовому та рибному господарстві. Рівень безробіття високий: близько 12 % працездатного населення. Уряд країни дбає про зростання рівня кваліфікації трудових ресурсів. Державні витрати на освіту становлять 3,8 % ВВП. Рівень писемності дорослого населення дорівнює 73,8 %.

6. Система розселення

Єгипет є найбільш густонаселеною країною Північної Африки. Середня густота населення становить 95,6 осіб/км². Приблизно 95 % населення живе лише на 5,5 % загальної площині країни. Населення сконцентровано у вузькій долині Нілу, на узбережжях Червоного моря, Синайського півострова та навколо Суецького каналу. Там густота населення сягає 400 – 700 осіб/км². Найменше заселено південні пустельні райони, де є навіть «білі плями». Незначна частина населення проживає в оазах Лівійської пустелі, невеликих

шахтарських містечках Аравійської пустелі, по берегах Середземного моря та курортних містечках на узбережжі Червоного моря. Частина населення досі ще веде кочовий спосіб життя.

Рівень урбанізації середній – 43,1 %, темпи урбанізації високі. В Єгипті існує понад 40 великих міст. У країні є 4 міста-мільйонери, з них 2 – міста-мультимільйонери. Столиця країни Каїр (10,2 млн осіб) є найбільшим містом Африки та Близького Сходу. Понад 1 млн населення також мають Александрія (4,5 млн осіб), Ель-Гіза (3,4 млн осіб) та Шубра-ель-Хейма (1,1 млн осіб). Навколо міст сформувалися міські агломерації. Найбільша з них Каїрська (16,2 млн осіб), до складу якої входять великі міста Шубра-ель-Хейма та Гіза. Другою за кількістю жителів міською агломерацією є Александрійська (4,9 млн осіб).

7. Особливості структури економіки країни, що розвивається

Основи сучасної єгипетської економіки було закладено ще у першій половині XIX ст. У той час почалося вирощування бавовнику на експорт, інтенсивне будівництво зрошувальних каналів, первих залізниць, модернізація портів. У першій половині XX ст. долучилася текстильна промисловість. У другій половині XX ст. однією з головних задач національного розвитку стала індустриалізація Єгипту. Сформувалися добувна промисловість, металургія, хімічна промисловість, промисловість будівельних матеріалів. З'явилися автоскладальні та авіаскладальні заводи, виробництво вагонів та морських суден, верстатобудування. У 90-х рр. ХХ ст. почалося реформування економіки. Також відбулися лібералізація торгівлі, зниження ролі держави в сфері інвестиційної діяльності, інтеграція економіки Єгипту зі світовою економічною системою. Активно розвивається сфера послуг.

Нині Єгипет – індустриальна держава. В країні створена змішана соціально-ринкова економіка за сильного впливу державного сектору. Темпи економічного зростання становлять близько 5 % на рік.

8. Види діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країни

У структурі ВВП Єгипту переважають третинний та вторинний сектори економіки. У вторинному секторі провідними є виробництва тканин, харчових продуктів, будівельних матеріалів, хімічних речовин. Країна повністю забезпечує внутрішні потреби в електроенергії завдяки використанню місцевої нафти, природного газу та гідроелектроенергії. На підприємствах широко використовується бездоменна металургія, для якої не потрібне імпортне коксівне вугілля. В останні роки виплавка сталі в країні дещо скоротилася. Підприємства не забезпечують повною мірою потреби країни у сталевому прокаті. У третинному секторі переважають міжнародний туризм та транспорт. Ще одна важлива сфера – телекомунікації. Основні комунікаційні центри розміщуються в Александрії, Каїрі, Суеці та пов’язані поміж собою цифровим кабелем. У первинному секторі переважають видобування мінеральних ресурсів та сільське господарство.

9. Транспорт

У міжнародних перевезеннях першочергове значення має морський транспорт, немає зручних бухт для облаштування морських портів. окремі природні гавані є на узбережжі Червоного моря. Через те найбільші морські порти Єгипту лежать на Середземноморському узбережжі в штучно створених бухтах: Александрії та Порт-Саїді. Найбільшим портом на Червоному морі є

Суець. Ефективно працює керований державною компанією *Суецький канал*. Прибутки від експлуатації каналу є другим після туризму джерелом наповнення бюджету Єгипту. Після відкриття у 2015 р. паралельного каналу був забезпечений двобічний рух кораблів. Нині *Суецький канал забезпечує 7 % світового морського вантажообігу*, відіграючи ключову роль у забезпеченні Європи близькосхідною нафтою.

У країні існує *найстаріша залізнична мережа Африки* загальною протяжністю близько 6,7 тис. км, більша частина якої перебуває в незадовільному технічному стані. Завдяки сухому клімату можна без особливих витрат підтримувати автомобільну мережу, хоча автошляхів з твердим покриттям – лише третина. В Єгипті працює 83 *аеропорти*. Найбільші з них розміщуються в *Каїрі (аеропорт-хаб), Луксорі, Шарм-ель-Шейху, Хургаді*.

10. Міжнародний туризм

Прибутки від туризму випередили надходження від видобутку та продажу нафти. Країну щорічно відвідують *близько 10 млн іноземних туристів*. Уряд країни спонукає своїх громадян до розвитку саме цієї сфери економіки, особливо на місцевому рівні серед представників середнього класу. Вкладаються кошти в розвиток туристичної інфраструктури: зведені сучасні автомагістралі, комфортабельні готелі, нічні клуби, аквапарки, швидкісні залізниці, сучасні аеропорти.

Найпопулярніші курорти Єгипту *оздоровчого (пляжного) спрямування розташовані на узбережжі Червоного моря: Хургада, Шарм-ель-Шейх, Нувейба, Ель-Гуна*. Основні місця *пізnavального туризму*, що ознайомлюють з єгипетською давниною, це *піраміди Гізи, Каїр, Луксор, Александрія, Синайські гори з горою Мойсея*. Новим напрямом розвитку туристичної індустрії в Єгипті є *відпочинок для туристів-мусульман (халяль-туризм)*. При цьому готелі пропонують меню без алкоголю та з відповідною їжею, окремі пляжі й басейни для чоловіків та жінок. На таких курортах оголошується час намазів (молитов), розваги організовано в рамках норм ісламу.

11. Видобування мінеральних ресурсів

З початку ХХІ ст. в Єгипті динамічно розвивається *гірничодобувна промисловість*. Нині серед країн Африки Єгипет за видобутком *нафти* посідає 4-те місце, за видобутком газу – 3-те. Зростає видобуток нафти у Лівійській пустелі та на Синайському півострові. Єгипет став експортером природних вуглеводнів в Йорданію, Ліван, Сирію, Туреччину. У східній частині Єгипту на узбережжі Червоного моря та на Синайському півострові видобувають *рудну сировину*. Зокрема, розвивається видобуток *руд рідкісноземельного металу танталу* за участі капіталу Австралії. Здійснюється розробка золота на трьох ділянках на узбережжі Червоного моря. Розробляються родовища *мідних, залізних, марганцевих руд*. З нерудної сировини в незначних обсягах розвивається видобуток *фосфоритів* на узбережжі Червоного моря та *кухонної солі* – в дельті Нілу.

12. Сільське господарство

У виробничій структурі аграрного виробництва *переважає рослинництво*. Посівні площи лежать у *долині та дельті Нілу, в Ель-Фаюмській оазі на півночі країни*.

Родючі алювіальні ґрунти та велика кількість тепла створюють надзвичайно сприятливі умови для вирощування *різноманітних*

сільськогосподарських культур. Водночас існує потреба у штучному зрошенні земель. Розвивається пустельне зрошувальне землеробство з використанням підземних вод. Основною експортною культурою є довговолокнистий бавовник. Частка країни у світовому виробництві бавовни становить 3 %. Єгипет – найбільш конкурентоспроможна держава у виробництві зернових (*пшениці, рису, кукурудзи, бобових*) і технічних культур (*цукрової тростини*). Деякі великі господарства спеціалізуються на вирощуванні овочів та фруктів. В оазисах доглядають за *фініковою пальмою*.

Тваринництво має допоміжне значення. Майже в усіх господарствах розводять буйволів як тяглову силу для будівництва іригаційних споруджень та для одержання молока. Існує молочне поголів'я великої рогатої худоби. Крім того, розводять овець, кіз, домашню птицю (*курей, голубів, гусей*).

13. Характерні риси просторової організації господарства

Зовнішня компактність території Єгипту є досить умовною. Через природні чинники господарство країни розміщене вкрай нерівномірно, що ускладнює керування ним. Основні господарські об'єкти тягнуться двома вузькими, не більш ніж 30 км, меридіональними смугами з півночі на південь й займають лише близько 5 % площі країни. Створення інфраструктури таких осередків потребує значно більших витрат. Перша смуга простягається від Середземноморського узбережжя уздовж обох берегів Нілу до м. Асуан. Це основний економічний осередок країни, де сконцентровано більшу частину сільського господарства та промисловості країни. Друга смуга розташована на західному узбережжі Червоного моря та на Синайському півострові. Там переважають добувна промисловість та туризм. Решта території країни майже не заселена.

14. Зовнішні економічні зв'язки

Політична нестабільність Близькосхідного регіону не позначається на розвитку зовнішніх економічних зв'язків Єгипту. Переважає *експорт нафти та нафтопродуктів*. Крім того, *експортується бавовняні тканини та сільськогосподарські культури: рис, картопля, фрукти та овочі*. Основною продукцією *імпорту є промислові вироби, харчові продукти, обладнання, лісоматеріали*. Основними торговельними партнерами Єгипту є США, Китай, країни ЄС (зокрема, Італія, Іспанія, Німеччина). Арабським газопроводом транспортується єгипетський природний газ до Йорданії, Сирії, Лівану та Туреччини. Країна бере участь у *Великій Арабській зоні вільної торгівлі (ВАЗВТ)*, яка містить 95 % всієї арабської продукції, вільної від мита. Основним партнером Єгипту в її межах є Саудівська Аравія.

15. Міжнародні зв'язки України з Єгиптом

Незалежність України Єгипет визнав одразу після її здобуття. З того часу, незважаючи на географічну віддаленість, країни налагодили співробітництво в торговельно-економічній, науково-технічній, політичній та культурно-гуманітарній сферах. Найглибші стосунки встановлено в нафтогазовій сфері. Єгипет є однією з країн, в якій наша держава здійснює один з найбільших інвестиційних проектів за кордоном. Між країнами підписано угоду про співробітництво у сфері мирного використання космосу. У 2007 р. було здійснено запуск першого єгипетського штучного супутника Землі українським ракетним носієм «Дніпро». У 2010 р. єгипетська армія отримала за контрактом від України літак від українського підприємства «Антонов». У навчальних закладах України навчаються єгипетські

фахівці, які беруть участь у космічній програмі Єгипту. Між Україною та Єгиптом існують угоди у сфері інформації, освіти, культури, туризму тощо.

ДІЗНАТИСЬ БІЛЬШЕ

1. <https://sway.office.com/fNqMH15JEzQQ4A04?ref=Link&loc=play>
2. <https://youtu.be/AzKqIrieXXY>
3. <https://youtu.be/YiwrkKdiUBI>
4. <https://youtu.be/NZmnDRRPm5U>

ЗАВДАННЯ

1. Уважно прочитайте поданий матеріал.
2. Запишіть візитну картку Єгипту.
3. Опрацювати параграф підручника Безуглій В.В. Географія (рівень стандарту): підручн. для 10 кл. закл. заг. серед. освіти навч. закл. – Київ: Генеза, 2018. – 192 с. § 31.